

॥ श्री ॥

अथ श्री त्रिक्रमपंडिताचार्यसूत श्री नाबायणपंडिताचार्यरिचितः

॥ श्री मध्वरिजयः ॥

१२. द्वादशः सर्गः

अत्रानंतस्त्रांतरेदांतिसिंहे मुख्याख्यानिस्त्रने ज्जंभमाणे ।
सद्यो माद्यद्वाददिदंतींद्रभीमे भेजे फ्फोभो मायिगोमायुयूथैः ॥ १२.१ ॥

संभूयामी चोलजद्रीपिपुर्योः पाशैर् पापा मंत्रयामासुरूग्राः ।
सासूया भूभूषणे रायुदेरे मृता यद्दद धार्तबाष्ट्रांतिके प्राक ॥ १२.२ ॥

सन्मांसयर्गं वद्भूमूचेहशुभानां राचाहलोलं कोपि गां धारकस्य ।
मध्ये तेषां नीचनीत्या समानो राचालोहलं कोहपि गांधारकस्य ॥ १२.३ ॥

एकं तंरं रष्टि मायामयीयं राकैयः प्राचैयप्यराच्यं रिधते ।
पूराहपूरा हंत दौघट्यभूषा चित्रंचित्रं दर्शनाचार्यनीतिः ॥ १२.४ ॥

मर्त्यामर्त्यामर्त्यरिद्विर्त्पुरोगं रिश्रं दृश्यं रिप्रचंडालपूरम ।
भेदापेतं भेदिमानैः समानैः साधीयः कः साधयेत तामलवध्वा ॥ १२.५ ॥

सत्यं सत्यं ब्यारहार्यं रिधते सरं मोहे सरनिर्वाहिणी सा ।
ज्जाने जाते दक्खरम्भप्रतीतं पकेर तस्मिंस्तुप्तलोहात्ताररत ॥ १२.६ ॥

ज्जानिश्रेष्ठश्रेष्ठ रिज्जानिरर्गे नैर्गुण्येसांप्रतं नाथभूताः ।

আক্রংদং মে হংত শৃংব্রংতু সোহয়ং হাহা মায়াবাদ উৎসাদমেতি ॥ ১২.৭ ॥

ব্রষ্টা ভাট্টা ন প্রভাকুংপ্রভাহভূত ব্রষ্টা মাহায়ানিকাদ্যাশ্চ যত্র ।
দুর্গং মায়াবাদসত্রং দিধক্ষুঃ নোপেক্ষ্যা নস্তত্ত্ববাদাগ্নিজিহ্বা ॥ ১২.৮ ॥

য়ং যং প্রাপদ ভূৰিচিত্তঃ প্রদেশং তস্মাত্তস্মাদাগতেবংতৰায়ঃ ।
প্রত্যজ্জায়ি ব্যক্তমার্যেণ সোহপি প্রাপ্নোত পাশ্ব্ৰং হি রয়ং ভাগ্যহীনাঃ ॥ ১২.৯ ॥

প্রশ্নঃ পৃষ্টঃ খংড্যতে তেন নূনং যুক্তাং যুক্তিং বক্তি চাসারখংড্যাম ।
বাদিব্রাতং লজ্জয়েনো বিশেষাদ আক্ষেপ্তেতি শ্রয়তে কিং নু কুর্মঃ ॥ ১২.১০ ॥

প্রাচ্যং শাস্ত্রং যত সপাদং তু লক্ষং বাক্যেনৈকেনাক্ষিপদ্বর্ষ তীর্থঃ ।
ইথং পাংথৈর্বর্গীতং শৃংব্রতঃ প্রাগ যুস্মান প্রাপদ দূয়মানং মনো মে ॥ ১২.১১ ॥

বেদব্যাসো নের্ষ বেদো নু মূর্তো দিব্যা মূর্তির্যস্য সা সুস্মিতস্য ।
তদ্রশটুণাং চেতি বার্গী কৃপাণী নূনং মায়াপক্ষমূলং ছিনত্তি ॥ ১২.১২ ॥

অক্লিষ্টং তৎসূত্রভাষ্যং বলীয়ো মানোপেতং কা ক্ষতির্নস্তথা চেত ।
আস্মাকাঃ কেহপ্যেবমুক্ংরা ব্রিলজ্জাঃ লজ্জাসিংধৌ দুস্ংসহেহমজ্জয়ন্নঃ ॥
১২.১৩ ॥

তস্য ব্যাপ্তৈঃ শিষ্যজালৈস্ত গৌণৈঃ সংসৎসিংধৌ শংখচক্রাদিভূক্তিঃ ।
মা গৃহ্যেবন ব্রিশ্ৰসত্ত্বাংতৰাণি ক্ষেমাষ্ট্যে নস্তত্র নীতিং ব্রিধত্ত ॥ ১২.১৪ ॥

গৌণৈস্তকৈর্গৌণরাক্যাভিগুণৈঃ গৌণীং বুদ্ধিং বর্ধয়ংতে নৃणां ते ।
हंसानां नो रागिर्घातप्ररीणाः सिंधुः भूमोराबिरथैबिराब्दाः ॥ १२.१५ ॥

बाहुल्येन ह्येतदुक्त्वा खलु द्राग एते विश्वं प्राप्सुरंति प्रकामम ।
अस्मिन्नस्मदर्शनापायकाले यद्ब्रह्मोकापायकाले लयापः ॥ १२.१६ ॥

आकर्णेथं तस्य रागीमथान्यो मानी तेषां मानिनां चित्तरेता ।
स्नानां चेतो नन्दयन मन्दचेताः धृष्टामुच्छैर्चाचमाचष्ट कष्टः ॥ १२.१७ ॥

तेजः शंकामात्रतो यद विलीनं धिगं तीक्ष्णां मानसं मानहीनम ।
एकांतेन प्राप्ततेजोविलीनं ह्येयो यस्माद भाति ह्यैयंगरीनम ॥ १२.१८ ॥

येषां विद्यां शांकरी शंकरी नो देवादीनां बाध्यतां साधयंती ।
शौक्रीरालं लज्जयेद देवपूज्यं तेषामेषां सन्निधौ को विषादः ॥ १२.१९ ॥

यद्यदैरतं कर्कशैर्गौणतकैः रुद्धं साध्यं नैव भात्यस्त तारत ।
षट्कर्मजैर्दिर्यमंग्रौषधाद्यैः एतैर्गुणान नो विजेता हि कश्चित ॥ १२.२० ॥

यद्यप्येवं न ह्युपेक्ष्या विपक्षः किंतु प्राप्तो नाधुनाहहक्रंदकालः ।
अप्यद्रंद्रस्रावबोधप्रतीतैः आचार्यैर्यच्छंक्यते शंकबाद्यैः ॥ १२.२१ ॥

पावंपर्येणाहगतं तत्रशस्त्रं हंतोत्सन्नं नूतनेनेत्यदीर्य ।
तेषां दोषा रणनीया विदक्कैः संतोहसंतो राहपि मध्यस्थलोके ॥ १२.२२ ॥

স্ৰাভিপ্ৰায়ো ব্ৰহ্মৰত স্যাৎস্যাচ্যো মায়াশক্ত্যা সৰ্ৱনিৰ্ৱাহসিদ্ধিঃ |
ইথং নীত্যা শাস্ত্ৰনীত্যেৰ বাধ্যঃ সৰ্বো লোকঃ স্ৰাঅনো যঃ পৰঃ স্যাৎ || ১২.২৩
||

গ্ৰামেগ্ৰামে ৰায়তাং মাননৈষাং পূৰ্বংপূৰ্বং সামপূৰ্বৈৰুপায়ৈঃ |
সংপ্ৰাপ্তানাং মানভংগায় কাৰ্যং গ্ৰংথাকৰ্ষাদ্যুদ্যতৈৰস্মদীয়েঃ || ১২.২৪ ||

ইত্যাদ্যেতে কাৰ্যমালোচ্য কালে
চক্ৰুৰ্ৱক্ৰাশ্চক্ৰিভক্তপ্ৰতীপম |
যোগ্যা মংভুং তেহন্যথা স্যুঃ কথং ৰা
দুঃখোগ্ৰাংভস্যংধতামিস্ৰসিংধৌ || ১২.২৫ ||

ব্ৰতাকাৰংৱাসুদেৱদিৰ্ষং তে প্ৰাজ্ঞং মন্যং পুংডৰীকাভিধানম |
ৱাদৰ্যাজাক্ষেপকামাঃ কুমংত্ৰাত চক্ৰুৰ্যত্তং ৰূপ্যপীঠালয়েহমী || ১২.২৬ ||

য়দ্ৰত সিংহং গ্ৰামসিংহোহশুচীচ্ছো হংসং কাকো যদ্ৰদেৱৈকদৃষ্টিঃ |
য়দ্ৰন্মায়ী ভূৰিমায়ন্তৰক্ষুং তদ্ৰদ ৱিদ্রদ্রয়মাহ্ৰাস্ত মূঢ়ঃ || ১২.২৭ ||

অপ্যল্লোহসৌ ন হ্যুপেক্ষাংবভূৱে লোলাঅ্ৱেৱাদক্ষপক্ষঃ পতংগঃ |
মধ্ৱনাহো দুস্তৰেণ স্ৰভাৱাত তেজোৰাজীৰাজিতেনাগ্নিনেৰ || ১২.২৮ ||

মানৈৰ্মানৈৰ্যাসমানোহসমানৈঃ আক্ষিপ্যনং স্ৰং মতং সাধয়িত্ৱা |
প্ৰীত্যে ৱিক্ষোৰুত্তমপ্ৰীতিতীৰ্থো ৱেদৰ্যাখ্যাং ৱেদৱেদী চকাৰ || ১২.২৯ ||

আম্মায়ং যে পেঠুৰাম্মায়পূৰং প্ৰাপ্তা বিপ্ৰাস্ত্ৰ কৌতূহলেন ।
পর্যাসীনাস্তারদাচার্যররং প্ৰেম্ম্যং প্ৰেম্মাংচক্রিবেহনেকসংখ্যাঃ ॥ ১২.৩০ ॥

উক্তাংগেভ্যঃ কাদিকান ব্যংজয়ংতং তত্তমাত্রাব্যংজনাদৌ প্ৰবীণম ।
তিস্ৰোহরস্বাস্তদুগৈর্ভারয়ংতং দেবা দৃষ্ট্ৰা হৃষ্মবন দেবদেবম ॥ ১২.৩১ ॥

আদৌ হৃস্ৰৎেরন রংসানুসৃত্যাং মাত্রাপাদৌ র্তয়ন দৃশ্যমানঃ ।
কুর্ন্নন্যাশ্চাগ্ৰ্যকপা বিবৃতীঃ গোরিংদশ্রীবাস গোরিংদভক্তঃ ॥ ১২.৩২ ॥

মাংগল্যাংগব্যক্তভারা ত্রিলোকীং বংগাকটা বিস্ময়ং প্ৰাপয়ংতী ।
কৃষ্ণেৰান্যা মান্যবিন্যাসপাদা বেজে মাধ্বী সুস্ৰবা রেদরাণী ॥ ১২.৩৩ ॥

গাংভীৰ্যাদৈয়ুক্তমৌদার্যকায়ৈঃ
নানানাদম্মাঘ্যমুচ্চাৰণং তত ।
শীক্ষাশিক্ষালক্ষণানাং হি লক্ষ্যং
মান্যং মন্যে ধন্যবুদ্ধেবতুল্যম ॥ ১২.৩৪ ॥

কাল্পীঃ ক্ল স্তীৰ্যংজয়ন ছাংদসীশ্চ ব্যক্তং শাব্দং শাস্ত্ৰমুদ্ভাব্য ভূয়ঃ ।
স ব্যাচখ্যারুক্তনৈকুক্তমার্গো জ্যায়ান জ্যোতিৰেদিনাং বেদমিথম ॥ ১২.৩৫ ॥

শ্ৰীতে ব্যাখ্যাচ্চাৰণে চাকুণী তে মাদৃগ্দেহী বর্ণয়েদস্য কো নু ।
বাণীশানৈৰ্ৰাগিৰহংগেংদ্রজীৰৈঃ ভূৰ্যাস্চৰ্মৈৰ্ৰিগিতে যে প্ৰণম্য ॥ ১২.৩৬ ॥

ছংদস্জার্থং সার্থমত্রামুনেখং প্ৰোক্তং শ্ৰুৎবা ব্ৰাহ্মণা ব্ৰহ্মণেব ।

সৰে সৌম্যা জিষ্ণুজিজ্ঞাসয়াহমী প্ৰাপ্য প্ৰোচুশ্চিক্ৰকায়াভিধানম ॥ ১২.৩৭ ॥

প্ৰাজ্যপ্ৰজ্ঞঃ প্ৰাজ্যয়া প্ৰজ্ঞয়াহসৌ হংতাৰোচনমংব্ৰৰ্ণাভিধেয়ম ।
তৎপ্ৰত্যৰ্থী প্ৰাৰ্থ্যতে ব্ৰহ্মমেতত প্ৰাজ্ঞাস্মাভিঃ শ্ৰোতুকামৈৰ্ভৰাংশ্চ ॥ ১২.৩৮ ॥

ইত্যুক্তস্ৰৈৰেষ বিস্তাৰিবুদ্ধেঃ প্ৰাপ্তং সাম্যং সংপ্ৰবৃত্তো দুৰাত্মা ।
হাস্যোহত্রাভূদ বাসুদেৱপ্ৰভাৰ্থী যদ্ব্ৰত পূৰ্বং পৌংদ্ৰকো বাসুদেৱঃ ॥ ১২.৩৯ ॥

আঙাদেশাদুত্তৰং বাদিশব্দং ঋৎৱা নাৰেত্যুক্তৱংতং পদং তম ।
ব্যখ্যালৌল্যাঽদৈতৰেয়াদিসূক্তে পৃথ্বীদেৱা নিংদনীয়ং নিনিংদুঃ ॥ ১২.৪০ ॥

শাদৃলাখ্যাং প্ৰাপ্য সংভাৱিতঃ প্ৰাগ লোকে ধূৰ্তো মায়িগোমায়ুৰেষঃ ।
বাদিদ্ৰীপিধ্ৰংসিনং মধ্ৰসিংহং প্ৰাপ্তো হীথং শব্দশেষো বভূৱ ॥ ১২.৪১ ॥

কৃষ্ণাভীষ্টা শাস্ত্ৰবিস্পষ্ট সংজ্ঞা যা স্ৰীয়া শ্ৰীঃ পালিতা সদিদ্ব্ৰজেন ।
পদ্মাখ্যাসংসংধৱেনাহহতাং তাং শূশ্ৰাৱাগ্ৰ্যানংদতীৰ্থাখ্যপাৰ্থঃ ॥ ১২.৪২ ॥

তূৰ্ণং তীৰ্ণাদব্ৰমাৰ্গোহথ সায়ঃ সংপ্ৰাপ্তোহসৌ গোগণৈভীষয়িৎৱা ।
সংয়ম্যাংতয়ংত্ৰকামেন হাস্যং সংপ্ৰাপ্তশ্ৰীনিৰ্জিতং তং জহাস ॥ ১২.৪৩ ॥

দুষ্টাত্মাহসৌ ভদ্রমেকাকিনং যঃ ক্ষেপ্তং হেতুঃ সৌখ্যদাখ্যং বভূৱ ।
হয়ংশোহয়ং তং ন চক্ষাম ভূয়ঃ তোকে সন্নে সূকৰং কেসৰীৱ ॥ ১২.৪৪ ॥

তস্য ত্ৰাসাত পৃষ্ঠতস্তিষ্ঠতোহভূত ক্ষেমাৰ্হক্ষী যো জনঃ প্ৰাগ জিতোহপি ।

मध्येन्येषां गौतमीसुप्रयुक्ताः सोहद्व्यज्जिष्णुः पंचमैर्गौरिशेषैः ॥ १२.४५ ॥

रिषोर्भूमः शोभयन्तिः पदांतं पाषं पर्येणैर्यमैर्बरायैः ।
गौरातैस्तुं दावयिंरा न्यगृह्णात कंजाख्यानं सिंधुपं मध्वरपार्थः ॥ १२.४६ ॥

आस्तामास्तामेष रो रिश्रमोषो बेबे मायारादिचोषा दरेत ।
दृष्टादृष्टा निग्रहीता ध्रुवः रः प्रापुः कालो द्राग गुहांतं प्ररेष्टुम ॥ १२.४७ ॥

तेजो रिद्रच्छक्रचंद्रस्य लीनं रिध्वस्तहलं रादिनक्षत्रलक्ष्मीः ।
रिश्रर्यापुः यत तु तदीप्तिमूलं युष्मत्प्रैष्ठं तन्निबस्तं तमश्च ॥ १२.४८ ॥

पूर्वाशामापूर्व रिश्रप्रकाशी गौसंदोहैः सप्तुरिद्याख्याहः ।
युष्माभिः किं नैम्नि देदीप्यतेहसौ देवः साक्षात सररिंसरदीपः ॥ १२.४९ ॥

सर्वाधारं ब्रह्मसंज्ञं रिहायो बम्याकारं शाबदेदीरबाभम ।
सन्निगीतं गुण्यलं शब्दभेदैः मध्वरादित्यं संश्रितं कोहपिधते ॥ १२.५० ॥

रिधारतरिधारत ९ररितमत्रिरादासुबा-
अदभ्रधिषणाभिधो नबहर्भिर्जिज्ज्वल्यते ।
स युक्तिनखैः खैर्मुखबमूर्खदुःखांकुबैः रिदावयति
दारुणप्ररचनप्रणदोहप्रियान ॥ १२.५१ ॥

धते कपाग्यनंतान्यपि भूरनपते यो हदाहप्येक पम्फो दम्फः

सद्योऽथिलेभ्योऽप्यमृतमिह ददौ केवलं यो न मात्रे ।
पश्चिच्छेष्टोऽपः सन्नमितमतिपदोऽसंपदे स्यादयं रो मा

दर्पं मायिसर्पा भजतभजत तास्ता गुहा द्राग दिव्रजिह्वाः ॥ १२.५२ ॥

वेदव्रातसुदर्शनः पबिलसतुर्काथ्यशंखध्वनिः
विभ्राजिष्णुपुषाण संहतिगदः श्लोकौघशाङ्गान्त्रितः ।
सत्सूत्रेष्विहसिनन्दकचणो मध्वराथ्यनाबायणः
प्राप्तो रो निजिघृक्षया द्रवत हे मायारिदेरद्विषः ॥ १२.५३ ॥

इति निगदति मायारिद्विषे रेषे
शुभजननिकरे स्त्राबामतोऽस्मात् प्रयातः।
न्यरसदमबधिष्ये प्राग्रराटाभिधाने
गुरुमतिर्भिनन्दन देवमानन्दमूर्तिम् ॥ १२.५४ ॥

॥ इति श्रीमत्करिकुलतिलक त्रिरिक्रमपंडिताचार्यसूत
श्रीनाबायणपंडिताचार्यविरचिते श्रीमध्वरिजये
आनंदाङ्किते द्वादशः सर्गः ॥